

České vysoké učení technické
Fakulta architektury

ČVUT
FA

Teze k disertační práci
Ing. arch. Petr Lešek
2023

České vysoké učení technické,
Fakulta architektury,
Ústav územního plánování

TITULNÍ
LIST

Působení městského architekta v malých a středních městech

The work of a municipal architect
in towns and small cities

Teze disertace k získání
akademického titulu “doktor”,
ve zkratce “Ph.D.”

Doktorský studijní program → Architektura a urbanismus
Studijní obor → Urbanismus a územní plánování

V Praze 15.2.2023

Obsah

1. Úvod a cíle disertační práce
2. Teoretická část – současný stav ešené problematiky
3. Metodika
4. Výzkum
5. Diskuse
6. Závěry, doporučení a možnosti dalšího výzkumu
7. Seznam v tezích použité literatury
8. Seznam prací disertanta vztahujících se k disertaci a ohlasů na ně

Summary

Resumé

1. Úvod

Výzkum se zabývá tématem cílů, strategií a úspěšnosti městských/obecních architektů/architektek (dále jen MA) v malých a středních městech České republiky.

Motivací pro výzkum bylo zjištění, že téma kvality vystavěného prostředí není součástí politické debaty v ČR, a to na žádné úrovni.

Přitom z prvotního studia kontextu vyplynulo, že situace byla v nedávné době obdobná i v jiných evropských státech, ale že zároveň došlo k posunu vnímání důležitosti tohoto tématu jak na evropské úrovni, tak na úrovni jednotlivých států, regionů a dokonce samospráv/municipalit.

Díky tomu byla publikována řada strategických materiálů na všech těchto úrovních, které se shodnou na důležitosti kvality vystavěného prostředí pro jednotlivce i společnost a v návaznosti na to na potřebu péče o vystavěné prostředí.

Z toho důvodu jsem se angažoval jak na komunální úrovni v komisích samospráv, tak v rámci České komory architektů, kde pravidelně připravuji texty pro komunální, krajské i celostátní volby do Poslanecké sněmovny a volby do Evropského parlamentu. Stejně tak jsem přispěl na straně ČKA ke vzniku a komentování Politiky architektury a stavební kultury ČR. Ta je klíčovým materiálem na státní úrovni, který se tématu vystavěného prostředí věnuje.

Specifickým omezením výzkumu je orientace na malé a střední město. Důvodem je jednak specifická ČR s velkým podílem malých a středních měst na celkové ploše státu i na počtu obyvatel a dále jednodušší řídicí a výkonné struktury oproti městům velkým. Velikost malého a středního města je definována na 1 000 až 50 000 obyvatel. V neposlední řadě je důvodem i moje zkušenost se spoluprací s malými a středními městy.

V průběhu výzkumu došlo k zúžení tématu péče o kvalitu prostředí malého a středního města na téma způsobu práce MA. Cílem této práce je proto u vybraných MA v ČR zjistit koncepci, strategii a úspěšnost jejího prosazování při péči o vystavěné prostředí „jejich“ města nebo obce. Důvodem tohoto zúžení byla identifikace MA jako jednoho z klíčových aktérů tématu, který je zároveň odborníkem na toto téma. Platí také, že v posledních 10 letech zásadně přibyl počet MA právě v malých a středních městech. To ukazuje databáze, kterou na popud výzkumníka vede Česká komora architektů.

Záměrem výzkumu je zjistit, jak MA přistupují k expertní péči o dané město nebo obec, zda měli nějakou strategii na začátku své práce a jak ji sestavili, případně ji vytvářeli až během samotné praxe. Zda a jak se projevuje kontinuita, respektive stabilita v činnosti MA na dosahování rozvojových cílů, respektive na koncepčnosti rozvoje. Zda mají nastavenou zpětnou vazbu na její zlepšování. Tyto strategie a přístupy mezi sebou porovnat, zjistit jejich úspěšnost a přenositelnost. Přenositelné strategie a přístupy v závěru shrnout.

Z toho vyplynuly tři výzkumné otázky:

V1 - Jaké cíle sledují a jaké koncepce vytvářejí a/nebo prosazují městští architekti?

V2 - Jaké strategie / postupy používají městští architekti k prosazení těchto cílů a koncepcí?

V3 - Jakou mají úspěšnost při prosazování těchto cílů a koncepcí a s jakými strategiemi?

2. Teoretická část - současný stav — řešené problematiky

Nejprve je vymezen kontext, ve kterém se MA pohybují. Tím je vystavěné prostředí, a především péče o jeho kvalitu. Důležitost kvalitního vystavěného prostředí uvádí řada celoevropských strategických dokumentů. Ve světovém měřítku se, kvůli základnějším problémům rozvoje světa, pozornost soustředí spíše na zdravotní aspekty životního prostředí než na kvalitu vystavěného prostředí. Ve většině evropských států je téma podchyceno v Politikách architektury nebo Baukultur reportech. Nutno říci, že vzhledem k aktuálnosti tématu se velká část těchto textů objevila až během práce na této disertaci.

Přes důležitost kvality vystavěného prostředí je velmi obtížné ji měřit a tato oblast zůstává málo zmapovaná, jakkoliv existují zajímavé příklady ze zahraničí.

Dalším tématem je analýza aktérů a jejich odpovědnosti v tématu péče o kvalitu vystavěného prostředí. Tato část je málo zmapovaná, byť se dílčí studie objevily v různých evropských zemích. Zajímavým materiálem je zejména studie Joãa Benta, zpracovaná nejprve pro estonskou vládu v roce 2019 a v roce 2022 doplněná na žádost českého Ministerstva pro místní rozvoj. Věnuje se zejména evropským státním a regionálním architektům s přihlédnutím k městským architektům. Bento v ní zejména na základě anglických průzkumů dokládá odpovědnost veřejného sektoru za toto téma. Mimo jiné píše: *„fungování trhu samo o sobě není schopno vytvořit kvalifikované městské prostředí. Developeři se řídí komerčními zájmy a tržními hledisky, která nemají dlouhodobější perspektivu. Jejich cíle jsou finanční a krátkodobé se záměrem přivlastnit si rozvojovou hodnotu sídel. Proto jsou intervence veřejného sektoru a regulace rozvoje přirozenou reakcí na dysfunkce trhu. Určitá funkce veřejné intervence a regulace rozvoje je nevyhnutelná.“* (Bento, 2022)

V návaznosti na výsledky programu Urban Maestro je možné třídit nástroje používané veřejným sektorem k péči o kvalitní vystavěné prostředí na regulatorní ve smyslu government (tvrdé) a doporučující

ve smyslu governance (měkké). Platí přitom, že „tvrdé“ nástroje brání špatným řešením, ale nemohou zaručit řešení kvalitní. Omezené možností „tvrdých“ nástrojů jsou přitom v určité synergii s neoliberalismem, který preferuje roli veřejného sektoru spíše jako „dávajícího příklad ostatním“.

Téma kvality vystavěného prostředí vyžaduje zapojení expertů na straně veřejného sektoru, na jehož bedrech péče leží. V českém prostředí je i kvůli velkému počtu samospráv velký nedostatek expertů (architektů, krajinářských architektů, urbanistů, územních plánovačů) mezi politiky. Zákon o obcích nabízí možnost zřizování komisí rady obce. V některých samosprávách skutečně existují komise, které se tématu vystavěného prostředí věnují. Mají různé názvy, většinou komise územního rozvoje nebo architektury a urbanismu. Naráží na řadu problémů: řeší pouze část agendy vystavěného prostředí (ta je řešena samostatně například v komisi dopravy, majetku, školství, apod.), věnuje se drobnostem namísto koncepční práce, její odbornost je limitována většinou používaným politickým klíčem jmenování členů, práce v ní je často dobrovolná a schůzky bývají jednou měsíčně. Velmi zřídka se v českém prostředí objevuje ekvivalent odborné rady z německojazyčného prostředí. Naopak MA se v posledních 10 letech objevuje v českých samosprávách stále častěji.

V souvislosti s péčí o vystavěné prostředí se také uvádí téma leadershipu, kterého se musí ujmout konkrétní lidé s potřebnou pravomocí a dostatečnou autoritou. Hovoří se o podpoře kvality, vytvoření vize, motivování lidí a mobilizaci zdrojů.

Malé a střední město je typické pro evropský prostor, a přesto se hlavní zájem výzkumu soustředí na velká města. U malých měst se většinou předpokládá, že se zpožděním kopírují vývoj velkých měst, nebo splývají s venkovem. Případný zájem o malá a střední města se soustředí na sociologický a geografický pohled. Malé a střední město má přitom v tématu péče o kvalitu vystavěného prostředí některé specifické vlastnosti, zejména omezený počet obyvatel a omezenou rozlohu.

Člověk má přitom omezenou kapacitu vzájemné znalosti limitovanou velikostí lidské skupiny. Historické demokratické obce měly většinou počet obyvatel odpovídající právě současnému českému

malému a střednímu městu. Velikost malého a středního města pak často odpovídá území o poloměru 1 km, které se dá bez námahy obsáhnout lidskou chůzí. Významná pro téma je skutečnost, že v malých a středních městech/obcích v České republice žije nadpoloviční většina obyvatel. Území jejich katastrů pokrývá více než 40% území ČR.

To je obdobné v celé střední Evropě. Tématu malého města se věnuje jeden z pravidelných německých Baukultur reportů. I u velkých měst se hovoří o čtvrtích nebo sousedstvích, která jsou počtem obyvatel obdobou malým a středním městům. V anglosaském prostředí je zajímavý vliv myšlenky zahradních měst, která pracovala s obdobným počtem obyvatel. Rovněž se zmiňuje kvalita center historických sídel oproti novým suburbiím. Určitou novinkou jsou komunální politiky, ve kterých jsou leaderem zejména skandinávské municipality. České státní koncepční materiály se malým a středním městům věnují omezeně. Zásady urbánní politiky péčí o ně úkolují kraje. Ani Česká komora architektů s výjimkou textu pro venkov a podpory MA se malým a středním městům výslovně nevěnuje. Aktivní jsou tak zejména jednotlivci a nevládní organizace (kniha 20000: O místech a lidech, CBArchitektura a dále MA v jednotlivých sídlech). Výjimečné je město Litomyšl, jemuž se věnuje řada nejen českých publikací. Na vysokých školách architektury jsou časté semestrální úlohy z malých a středních měst, často díky propojení MA a výuky na vysokých školách. Artikulace samotného tématu malého a středního města je v těchto úlohách ale výjimečná.

Přestože je rozdíl mezi MA v malých a středních městech a ve městech velkých, dosavadní debata se takto nerozdělovala. Většina příspěvků je zaměřena obecně na MA a některé jsou úžeji zaměřené na MA velkých měst, tedy spíše týmy.

Funkce MA v malých a středních městech pravděpodobně vznikla na základě předobrazu útvarů hlavního architekta vznikajících ve velkých městech ČR od 60. let 20. století. Malé a střední město přitom díky své velikosti a rozsahu agendy nevyžaduje týmy a jedna osoba je dostatečná, pokud má vytvořeny podmínky a politickou podporu vedení města. Výhodou MA oproti odborným radám a komisím

je intenzivnější a dlouhodobá systematická práce pro danou samosprávu. Rozsah práce se dá uzpůsobit velikosti sídla a náročnosti prostředí. Úloha MA je mnohvrstevnatá: naslouchá politikům a veřejnosti a nabízí řešení viditelných problémů, přichází s návrhy na základě odborného úsudku a znalosti obce a vysvětluje po odborné stránce politikům, veřejnosti a zejména dětem a mládeži, jak se jejich obce péčí o prostředí věnuje, jak by se mohla věnovat a k čemu to je dobré. Její definici se věnovala ve zvláštní brožurě Česká komora architektů. Počet MA v malých a středních městech v České republice vytrvale stoupá od roku 1990 od kdy má údaje Česká komora architektů. Nejstarší MA mají Uherský Brod (od 1990), Uherské Hradiště, Vyškov, Litomyšl (od 1991), Litoměřice (od 1992) a Chomutov (od 1993). Nárůst není lineární: mírný do roku 2000, stagnující do roku 2005, mírný do 2013 a vysoký do 2021. V poslední době ale dochází i k rušení funkce MA v některých městech. Z malých a středních měst v ČR má MA asi 9%.

Tématu MA se ČKA věnuje od roku 2013, vede jejich seznam závislý na ochotě samospráv tuto funkci hlásit, sestavila brožuru Městský architekt a nepravidelně pořádá debaty k tématu. Konference k tématu pořádá nepravidelně Platforma městských architektů a věnuje se mu v omezené míře i Asociace urbanismu a územního plánování. Články k tématu vyšly kromě Bulletinu ČKA, v časopise Urbanismus a územní rozvoj, bylo mu věnováno číslo časopisu ERA21 a debata v časopise ASB. Tématem se zabývalo několik konferencí organizovaných aktivními starosty (Semily, Louny) a věnuje se mu konference Pojdme dělat město, která bude mít tento rok 4 ročník v Litomyšli (po Žďáru nad Sázavou, Dolních Břežanech a Líbeznících). Na Fakultě architektury Technické univerzity v Liberci proběhlo krátké pásmo přednášek MA. Tyto aktivity jsou zaměřeny především na sdílení dobré praxe, případně na definování obsahu práce MA. Je ale málo textů, které hodnotí a reflektují práci MA. Jedinými jsou habilitační práce Darii Balejové (MA v Řevnicích) a vlastní hodnocení vykonané práce Ondřeje Beneše (byl MA v Děčíně). Daria Balejová používá termín „urban acupuncture“ nebo „neviditelná architektura“. Ondřej Beneš kromě koncepčního uchopení sídla hovoří o vtažení obyvatel do tématu vystavěného prostředí.

Některá města v ČR jsou historicky známa silným vztahem konkrétního politika a konkrétního architekta, byť bez přízviska městský. Specifická byla vždy poloha Prahy, která stála i za vznikem útvaru hlavního architekta, který se v 60. letech 20. století zaváděl ve velkých městech ČR. Téma hlavního architekta také bylo častěji tematizováno v textech z 90. a nultých let, jakkoliv je z grafu vývoje počtu MA v ČR patrné, že hlavní „pohyb“ se odehrává v malých a středních městech. V 10. letech se debata soustředila na vhodné formální zařazení MA v úřadu samosprávy a případnou legislativní úpravu. Výsledkem bylo konstatování, že právě volnost funkce MA je výhodou. Nové impulsy by mohla přinést 4.1.2023 schválená Aktualizace 2022 Politiky architektury a stavební kultury ČR, která doporučuje podporu sdílení zkušeností MA. Prvním pokusem o zhodnocení tématu MA v ČR po roce 1989 je kapitola v knize Ztracená vláda věcíh tvých se k tobě navrátí: Architektura a česká politika po roce 1989.

České prostředí v tématu MA není ve spojení s evropským, jakkoliv jsou některé evropské státy v obdobné situaci. K celoevropskému srovnání zatím chybí literatura, první prací je studie Joãa Benta, jejíž aktualizaci pod názvem Státní a městští architekti: vůdčí role v navrhování při kultivování prostorů a kultury utváření prostředí zadalo české Ministerstvo pro místní rozvoj. Z měst se nicméně věnuje pouze Kodani a Vídni. Nejpodobnější situace českému prostředí je ze zřejmých důvodů na Slovensku. Německo, Rakousko a další německojazyčné regiony nicméně namísto MA využívají odborné rady s podobnou úlohou. V některých případech i s definicí v regionální legislativě. Maďarské a rumunské prostředí využívá MA, ale v poměrně formálně rigidní poloze. Zajímavé srovnání poskytuje Estonsko, kde je již 10 let MA v malém městě Valga český architekt Jiří Tintěra. Estonsko si zvolil v návaznosti na svůj výzkum „shrinking cities“. Situace MA je velmi podobná české, nicméně MA je vnímán jako důležitější aktér, stejně jako téma kvality vystavěného prostředí. Obojí je vnímáno jako jeden z klíčů k udržení malých a středních měst mimo metropolitní oblast. Podobná situace je i v Dánsku, jakkoliv se zde díky administrativní reformě z nedávné doby výrazně zmenšil počet municipalit. Inspirativní je vydávání komunálních politik architektury municipalitami již od roku 1997.

MA má i Holandsko, a to v poměrně pestrém zaměření individualizovaném na míru samosprávě. Jejich seznam vede nevládní organizace Architectuur Locaal. V obou případech jsou počty MA výrazně menší oproti ČR. Funkce je nicméně považována za důležitou a vykonává ji řada významných architektů. V Holandsku paralelně využívají i obdobu německé odborné rady. Belgie má také určitou tradici MA, a to spíše ve větších městech. Francie je specifická silnou státní hierarchií, která zahrnuje i „rady pro architekturu, urbanismus a prostředí“ vzniklé v departmentech po roce 1977 a nový „zákon o architektuře“. Velká Británie má zajímavý a poměrně volný model „design champion“, které stát doporučoval nejen samosprávám, ale i soukromým firmám, včetně stavebních. Pro nás je překvapivě zdůrazňována i ekonomická výhodnost takové funkce, která zlepší postavení firmy na trhu.

3. Metodika

Metodologickým základem vlastního výzkumu je vícepřípadová studie kombinovaná s polostrukturovanými rozhovory. Konstrukce vzorku pro rozhovory je volena teoretickou nasyceností.

Prvním krokem byl desk research k získání dat o městech a identifikaci kontextu širšího tématu péče o kvalitu vystavěného prostředí. Jako vhodná osoba k dalšímu výzkumu byl určen MA.

Pro výběr vhodných měst a obcí k oslovení jsem připravil kritéria, která diferencují výsledky a zájem samosprávy o téma péče o kvalitu vystavěného prostředí, osobu MA a velikost a geografickou specifickou sídla (architektonická, institucionální, genderová, věková a zkušenostní, publikační, ocenění práce MA a jejich angažovanost, komunikační a geografická a kulturní). Tím byl vybrán první širší okruh sídel. MA z těchto sídel byl položen seznam dotazů. Samostatně byli dotázáni zahraniční MA ze Slovenska, Dánska a Estonska. Jako další zdroj informací jsem použil již publikované rozhovory s dalšími MA, prezentace MA, ankety ale i rozhovory a prezentace komunálních politiků k tématu MA.

V debatě při práci na studii bylo téma zúženo a byla navržena metoda kvalitativního výzkumu zaměřeného na následující okruhy:

1/ Jaké ambice a cíle mělo vedení města a sám architekt pro působení MA?

2/ Zmapování, jakými strategiemi a postupy se architekt pokusil těchto cílů dosáhnout a co z toho vedlo k dosažení cílů.

Informace o cílech a strategiích a kontextu, na jehož pozadí se odehrávají, umožňuje shrnutí, srovnání a vyvození poučení z různých zkušeností. Tyto okruhy jsem převedl do výzkumných otázek.

Se zúžením tématu, upřesněním výzkumných otázek a v návaznosti na zkušenost prvního kola rozhovorů/ankety jsem

provedl další zúžení výběru sídel vhodných k oslovení a upřesnil jsem otázky pro polostrukturované rozhovory. Ty byly vedeny nejen s MA, ale i s komunálními politiky, kteří se komunikaci s MA věnují nebo stáli u jeho zrodu. Provedl jsem je s MA Litoměřic, MA Litomyšle a Tišnova, MA Dolních Břežan, MA Šlapanic u Brna, MA Vysokého Mýta, Ústí nad Orlicí a Poděbrad a MA Žďáru nad Sázavou. A se starosty Litomyšle, starostkou Šlapanic, starostou Dolních Břežan a starostou Žďáru nad Sázavou. Specificky pak se členem komise rozvoje Humpolce. V návaznosti na výzkumné otázky byly pro rozhovory připraveny podrobnější dotazy.

Jednotlivá města/obce a jejich MA jsou vždy popsány krátkým úvodem a následným textem shrnujícím rozhovor s odstavci: Motivace, Představa o obsahu práce, Osobní cíle, Návaznost, Partner ve městě, Cíle města, Koncepční materiály, Strategie, Zpětná vazba, Komunikace a Kontext, informovanost a přenos zkušeností. Jsou to rámcová témata, která vznikla v návaznosti na jednotlivé výzkumné otázky během sbírání rozhovorů.

V následné analýze jsou přístupy jednotlivých MA shrnuty, porovnány a zhodnoceny. V další kapitole jsou zodpovězeny výzkumné otázky. V diskusi je zvláštní kapitola věnována srovnání se zahraniční studií Joãa Benta a jím prezentovanými druhy nástrojů péče o kvalitní vystavěné prostředí. Závěr shrnuje poznatky výzkumu a vyplývají z něj i doporučení jak praktická, tak k případnému dalšímu výzkumu.

4. Výzkum

Vzorek pro polostrukturované rozhovory byl naplňován na základě vlastních znalostí a doplňován metodou sněhové koule, kdy z rozhovorů s MA vyplývaly poznatky o dalších městech, kde působí MA. Záměrně nebyly vybrány pouze příklady považované za příkladné, ale byl kladen důraz na různorodost a inspirativnost vzorku.

Všechny rozhovory jsou zařazeny jako přílohy disertační práce. S výjimkou Humpolce se jedná o rozhovory s MA. V případě Litomyšle je doplněn dvojrozhovor s prvním porevolučním a posledním (současným) starostou. V případě Dolních Břežan s tragicky zesnulým předposledním starostou. V případě Žďáru nad Sázavou se jedná o dvojrozhovor s MA a starostou. Děčín je dokumentován shrnutím publikace MA. V disertační práci je provedeno shrnutí důležitých informací z jednotlivých rozhovorů. Důraz je přitom kladen na MA oproti politikům. Je nutné ale opět zdůraznit, že samotné rozhovory jsou zásadním zdrojem informací vhodných k přenosu zkušeností nejen mezi MA, ale i komunálními politiky. Některé informace jdou nad strukturu danou výzkumem, ale jejich sdělení se může ukázat jako důležité pro vhodné publikum. Nebyly použity pouze předem připravené otázky, ale s narůstajícím vzorkem bylo cíleno i na další doplňování informací.

Po shrnutí jednotlivých rozhovorů následuje celkové shrnutí informací získaných z rozhovorů a jejich křížové porovnání. Rámcem jsou témata, která vyplynula z rozhovorů a umožňují vhodnou organizaci informací. Shrnutí představuje výčet obvyklých řešení MA v daném tématu, ale i upozornění na výjimečné inovativní přístupy, nebo naopak rizikové či chybějící přístupy. Zjištěné poznatky dle tematických okruhů:

Motivace: Hlavním motivem zájmu o práci MA je zájem o větší měřítko urbanismus. Specifickou motivaci mají „místní“, kteří se k funkci dostanou spíše osobní angažovaností o stav „jejich“ obce.

Představa o obsahu práce: U nejdéle působících MA existuje návaznost na UHA velkých měst. Tito MA na počátku 90. let svoji agendu ustanovovali spíše aditivně. Původně představitelé samospráv nezřizovali funkci MA, ale vykazovali zájem o kvalitu vystavěného prostředí svého města. Představitelé samospráv, kteří vstupovali do vedení měst okolo roku 2014 čerpali, informace o existenci a smyslu MA z fór komunálních politiků nebo aktivistů.

Osobní cíle: Část MA volí obecný cíl kvalitního vystavěného prostředí pro kvalitní život občanů. Někteří mají konkrétnější cíle: „*najít a správně využít potenciály města*“.

Návaznost: Oslovení MA nenavazovali na předchozí práci. V ČR došlo jen k několika předáním „štafety“ MA v malých a středních městech. Několikrát byla funkce MA zrušena a až za několik let ve zcela nové konstelaci samosprávy znovu zřízena (Český Krumlov, Lanškroun). MA mají zájem v daném městě setrvat dlouho a mohou se stát těmi v daném městě k dané agendě nejdéle sloužícími. Na jednu stranu se tím ukazuje možnost stát se nositelem kontinuity. Na druhou stranu je zde i riziko určitého „zdomácnění“ a ztráty inovativního zápalu.

Partner ve městě: Nejdůležitějším partnerem MA ve městě je v naprosté většině starosta nebo starostka. MA často komunikuje s komisí.

Cíle města: Většinou jsou racionální. Od konkrétních staveb, přes obecnější požadavek na kvalitní veřejná prostranství a stavby až po zastřešující vybudování fungující obce příjemné pro život. Výjimkou jsou silné vize, které ale jsou dlouhodobým motorem úsilí města.

Koncepční materiály: Města a obce mají strategický a územní plán. Vztah MA k nim je různorodý a daný tím, jak je samosprávy používají. Územní plán je hlavní „opěrný“ dokument. Jeho pořízení a případné změny trvají ale velmi dlouho. MA oceňují větší srozumitelnost a možnost zapojení veřejnosti u strategického plánu. Je poměrně málo regulačních plánů a někteří MA vyjadřují obavy z jejich rigidity. Hodně

používají územní studie, a to často i v inovativní podobě. Impulsem byl i dotační titul MMR.

Strategie: Každý MA má určité priority a rozsah strategií, který používá na základě svého naturelu, zkušenosti a nastavení prostředí. Často hovoří o významu komunikace. Komunikují s vedením, úřadem, DOSS, důležitými aktéry, stavebníky a veřejností. Základem je osobní kontakt. Používají různé mediální nástroje: městské zpravodaje, sociální média, procházky, místní šetření, besedy a soutěže. Důležité je umět témata vizualizovat. Převažuje přístup „vysvětlování“ před osvětovou složkou. V komunikaci s vedením zdůrazňují potřebu celkového uchopení sídla a prioritizaci definovaných úkolů věcně i časově. MA často hovoří o důležitosti přivést do města kvalitní zpracovatele projektů. Nástrojem k tomu je architektonická soutěž, ale i jiné modely zadávání projektů. MA považují za důležité vytvářet projekty důležitých úloh i do zásoby. Za potřebnou považují dobrou znalost právního rámce. Používání existujících i nových nástrojů. MA používají další experty nárazově, dlouhodobým zapojením v komisi, či formou dalšího městského externisty. Existují i experimenty v počtu a formě komisí – jedna multioborová. Sem patří i spolupráce s vysokými školami s výukou architektury. MA příliš nehovoří o sdílení know-how. Využívají ale návštěvy referenčních projektů se zástupci samosprávy a úřadu.

Zpětná vazba: Tu si MA vytvářejí intuitivně. Nejčastější je aktivizace občanů k zájmu o téma. Případně též zájem dalších úřadů o spolupráci. Zajímavým doporučením je užívat jako zpětnou vazbu komisi, případně grémium

Komunikace: Někteří ji považují za zcela klíčovou část své práce, jiní přiznávají malé komunikační schopnosti. Je velký rozptyl v tom, co si kdo pod komunikací představuje od úzkého osobního kontaktu až po osvětové aktivity. Co ale platí vždy je potřeba dobré vazby na partnera ve vedení města.

Kontext, informovanost, přenos zkušeností: Je rozdíl mezi MA a komunálními politiky. Všichni MA znají příklad Litomyšle, případně

i Dolních Břežan, Chrudimi či Líbeznice ve smyslu uznávaných výsledků péče o vystavěné prostředí města. O reálných mechanismech těchto měst mají různé povědomí. Naproti tomu u komunálních politiků je znalost těchto příkladů omezená. Vnímají důležitost referenčních příkladů. Není nějaký obvyklý zdroj informací o péči o vystavěné prostředí.

Odovědi na výzkumné otázky:

V1 - Jaké cíle sledují a jaké koncepce vytvářejí a/nebo prosazují MA?

Je velmi zajímavé, jak se cíle MA a vedení města vzájemně ovlivňují. Společné sestavení a sdílení cílů města je klíčem k dlouhodobé práci a proměně města směrem ke kvalitnímu vystavěnému prostředí. Zdá se, že MA nejsou ti, co přinášejí výrazné vize, to je úkol spíše vedení. MA ale dávají výrazným vizím reálný rámec a obsah. Někteří MA si na začátku či v průběhu práce sestaví celkový názor na město a vizualizují ho. Takový přístup se dá prezentovat vedení, úřadu i veřejnosti. Dá se i vizuálně etapizovat a přiřadit priority pro jednotlivá témata. V ostatních případech se MA spíše podílí na přípravě zadání koncepčních materiálů a supervizuje jejich externí zadávání. Bohužel ale nejsou ve všech městech MA k přípravě všech relevantních koncepčních materiálů zvaní.

V2 - Jaké strategie / postupy používají MA k prosazení těchto cílů a koncepcí?

Výběr strategie je svázaný s osobností MA. Mezi MA není několik typů strategií, spíše určitá ohniska, kterým se více či méně přibližují. Zároveň využívají i jiné přístupy.

Jedním z ohnisek je preference komunikace. V idealizované podobě je podstatou strategie být ve stálém spojení s co nejvíce relevantními partnery, navzájem je propojovat a jejich aktivity komentovat, reagovat na ně a nabízet řešení. Jedním ze základních postupů je u tohoto ohniska připomínkování projektů soukromých stavebníků. Což je vnímáno mezi komunálními politiky jako jedna ze základních náplní práce MA. A naopak je mezi některými MA vnímáno jako nejméně zajímavá a uspokojující část jejich práce. Komunikace ale má řadu poloh. Součástí komunikace jako strategie by tak mělo být i nastavení nebo

inovace komunikačních vazeb.

Druhé ohnisko je propojené s cíli. MA si v návaznosti na cíle samosprávy nebo v návaznosti na jím vytvořený celkový náhled vytvoří koncept sídla. Ten vizualizuje a projedná s vedením města/obce. Spolu s vedením a ideálně i odbory přidá ke konceptu i prioritizaci a harmonogram a krok po kroku plní jednotlivé úkoly.

S oběma ohnisky je možné kombinovat různé postupy. Prvním je snaha zajistit, aby projekty veřejných, ale ideálně i soukromých staveb zpracovávali kvalitní architekti. K získání kvalitních architektů využívají architektonické soutěže, ale též jiné druhy výběru.

Zdálo by se, že MA budou využívat postup od zpracování strategického plánu, přes koncepční studie až k územně-plánovací dokumentaci. Pro většinu to je toužebná ale nereálná varianta. MA vstupují do města, kde jsou již některé materiály zpracovány. Samosprávy zvažují, zda koncepční materiál nechají zpracovat. V tom je zajímavý vliv dotací. Samospráv, které postupují ideálně, je velmi málo, ale existují, a to díky vůli vedení města. Realitou je spíše operativní přístup, kdy MA doporučuje zpracovat vhodný nebo možný koncepční dokument, a vedení buď v nějaké míře přesvědčí nebo nikoliv. Některé postupy jsou zatím využívány jen některými MA. Příkladem je zapojení komise rady města/obce. Málo využitá je možnost zapojení MA do osvěty. MA pro svou práci většinou nedefinují teoretická východiska. Výjimkou je například Daria Bártová MA v Řevnicích.

V3 - Jakou mají úspěšnost při prosazování cílů a koncepcí a s jakými strategiemi?

Důležité je definování, co se považuje u práce MA za úspěšnost. Činnost MA je v principu komplexní. Jejím smyslem je usilovat o proměnu prostředí směrem ke kvalitě, ale v rámci toho i spojovat jednotlivé aktéry a zapojovat je do tématu péče o vystavěné prostředí. Úspěšnost obsahuje časovou složku, téma musí být v přiměřeném čase řešeno. Zároveň je ale důležitá složka kvality. Význam má i společenská část: zapojení aktérů, jejich identifikace s tématem a výsledkem. V první řadě platí, že se vyplatí pečlivá příprava a čas strávený na začátku každé akce. Dobře nastavený systém přináší v budoucnu vysokou efektivitu práce MA. Druhým důležitým přístupem je operativnost a schopnost

reagovat na proměnu prostředí aktérů při zachování vytčených cílů. MA by měl umět používat a kombinovat více postupů podle aktuální situace. Je to tedy jakási manažerská metastrategie. Z dílčích přístupů můžeme jmenovat znalost a ovlivňování strategických materiálů. S pečlivou přípravou souvisí i schopnost vysvětlit dané téma aktérům-laikům. Pokud se na úspěšnost podíváme přes shrnuté strategie, můžeme hodnotit úspěšnost v rámci konkrétní strategie a úspěšnost mezi strategiemi. Porovnání mezi strategiemi nicméně vyžaduje zvýraznění cíle. V rámci strategie s ohniskem v komunikaci MA vystupuje jako koordinátor mezi jednotlivými aktéry péče o kvalitu vystavěného prostředí a díky tomu umožňuje jejich hladší komunikaci a dohodu. Jakkoliv tedy často panuje obava, že MA procesy zkomplikuje, nakonec po nastavení spolupráce si úřady aktivitu MA pochvalují. Klíčové jsou v tomto ohledu nejen osobní komunikační předpoklady MA, ale i pečlivost přípravy na jednání. S koordinací a supervizí komunikace souvisí také korekce veřejných projektů ze strany MA.

V případě strategie s ohniskem v konceptu sídla považují za zásadní jeho srozumitelnost pro další aktéry a také jeho osvojení si vedením obce.

V případě postupu, který se snaží zajistit, aby projekty zpracovávali kvalitní architekti, je zatím obtížné vyhodnotit úspěšnost. Problém je v tom, že zatím (s výjimkou Litomyšle) není dostatek dat z dalších měst k tomuto porovnání. Z příkladu Litomyšle se dá nicméně konstatovat, že projekty, které využily architektonickou soutěž, jsou méně rizikové na přijetí ze strany veřejnosti.

Pokud se pokusíme o porovnání úspěšnosti uvedených strategií a postupů, pak je potřeba zopakovat premisu z počátku této kapitoly: *Smyslem je usilovat o proměnu prostředí směrem ke kvalitě, ale v rámci toho i spojovat jednotlivé aktéry a zapojovat je do tématu péče o vystavěné prostředí.* Problematické je, že proměna vystavěného prostředí je dlouhotrvající proces. Určitou míru srovnání poskytují sídla, která mají MA dlouhodobě, a zároveň jsou přijímána jako následováníhodné příklady. Zajímavým indikátorem je skutečnost, že se na dané sídlo odvolávají ostatní MA. Taková kritéria splňuje především Litomyšl, které se dostalo uznání i v rámci celoevropského kontextu. V menší míře pak Líbeznice a Dolní Břežany. Dá se zhodnotit, jaké strategie vedly k věhlasu těchto

sídel? U Litomyšle považují za klíčovou kombinaci jednoduše, a přitom výrazně formulované vize vedení města v kombinaci s jejím faktickým uchopením ze strany MA, doplněné o příkladnou komunikaci mezi vedením, MA a úřadem. V Dolních Břežanech jde o společnou vizi MA a vedení obce, která se velmi pečlivě promítla do územně plánovací dokumentace. Dolní Břežany jsou na rozdíl od Litomyšle blíže strategii s celkovým konceptem sídla. V obou případech platí důležitost zájmu o kvalitní tvůrce, který je silnější v případě Litomyšle. A v obou případech je příkladná pečlivost a ochota v komunikaci se soukromými stavebníky a transparentní podoba takové komunikace. Toto hodnocení zásadní důležitost otevřené a motivované spolupráce mezi vedením, MA a úřadem.

Pozitivní je, že naprostá většina zjištěných strategií je přenositelná v rámci malých a středních měst ČR. Nevyžadují zásadní finanční zdroje právě proto, že se jedná převážně o „měkké“ strategie a nástroje. Přesto jsou finanční limity převážně to, čeho se samosprávy obávají. Určité finanční odvahy je potřeba pro ochotu zpracovávat projekty dopředu. Pokud samosprávy posuzují projekty individuálně, bez zařazení do kontextu celkové strategie, tak se u neúspěšných projektů jeví jako finance vydané navíc. Při pohledu v celkovém rámci rozvoje sídla by ale mělo jít o opak a činnost MA by měla přinášet úspory časové i finanční. Klíčové tak je zprostředkovávat strategie v celé jejich šíři i s kritickým komentářem k jejich aplikacím. Zde je vidět určitá rezerva v práci MA. Větším zájmem o zpětnou vazbu své práce by umožnili přenositelnost a tím by naopak získali použitelné příklady z jiného sídla.

5. Diskuse

Předložené výpovědi nevedou k výrazným a jednoznačným závěrům. Není možné říci, že je určitý cíl nebo strategie účinnější a přínosnější. Naopak byla v práci zdůrazňována komplexnost a specifická prostředí, ve kterém MA pracuje. V komplexním a dynamickém prostředí, kde sledované procesy trvají poměrně dlouhou dobu, je obtížné hledat univerzálně platné pozitivní i negativní příklady. Důsledky práce MA se často projeví až po letech, a to bývají ještě rozostřené skutečnými stavebníky a uživateli. Dobré a profesionálně vedené úmysly samy o sobě nestačí.

Může být namítnuto, že větším počtem rozhovorů by bylo možné zjistit, jaké cíle a jaké strategie jsou mezi MA nejpočetnější. To by ale neukázalo jejich vhodnost a výsledek by platil jen omezenou dobu. Současně s prací vzniklý seznam a mapa MA na webu České komory architektů je ale první krok k vnesení transparentnosti a pocitu odpovědnosti do práce MA. Může být vytknut malý počet rozhovorů s komunálními politiky. U okrajových případů by ale informace z takových rozhovorů nebyly relevantní. Ve výběru absentuje interní MA, mimo jiné proto, že jich je málo oproti externí spolupráci. Mám za to, že díky zahrnutí samosprávy bez MA, samosprávy, které v podpoře MA váhají, a samosprávy, které MA zrušily, je vzorek vhodným průřezem aktuální situace MA.

K čemu je tedy celá práce vhodná a co je jejím přínosem? Mám za to, že nejzajímavější jsou inspirativní informace v samotných rozhovorech a jejich kritické shrnutí, které k nim poskytuje možný třídící rámec a celkový kontext. Pevně věřím, že shrnutí a rámec pomohou nejen při aktuálním, ale i budoucím sdílení znalostí, o které jde především. A také, že ukazuje na „bílá“ místa. Tedy oblasti, které považuji za velmi přínosné, ale MA se jim dosud tolik nevěnují. Zároveň mám ale za to, že rozhovory byly vedeny vždy v celkových souvislostech sídla a tématu, a tato celkovost je rovněž důležitá.

Také si myslím, že práce je dobrým shrnutím tématu a tvoří určitý milník na cestě k přínosnějšímu a efektivnějšímu fungování MA v ČR.

O to více potřebné je pořádání setkání MA, komunálních politiků a úředníků s možností přenosu zkušeností.

Specifickým problémem je téma kvality vystavěného prostředí. Úvaha prokazovat ji počtem získaných architektonických cen je základní. Za její sílu považují rozhodování o cenách skupinou odborníků. Vnímám ale riziko udělování cen novým stavbám. Absence „zkoušky časem“ mne vedla k iniciaci soutěžní přehlídky DESET, kde jsou stavby posuzovány po minimálně 5 letech provozu.

V rámci evropského kontextu je zřejmé, že hodnocení kvality vystavěného prostředí je obtížné. Nicméně ojedinělé texty v zahraničí vznikají a české prostředí je neregistruje. Zde vidím jednu z možností dalšího výzkumu.

Proč jsem nepřevzal strukturu z práce Joãa Benta? Rozhodnutí, zda se více věnovat celkovému rámci práce MA, nebo spíše jeho nástrojům, je arbitrární. Část práce jsem srovnání se studií Joãa Benta věnoval a je možné na ni navázat a začít celoevropské sdílení zkušeností. To jsem se pokusil nastartovat i dotazy na MA na Slovensku, v Dánsku a Estonsku, které překvapivě ukazují velkou míru podobnosti a zároveň některá velmi inspirativní témata. Zajímavý je jeden rozdílný moment mezi prací MA v zahraničí a v ČR. V zahraničí je standardem střídání jednotlivých osob v této funkci, kdežto v ČR naopak panuje přesvědčení, že MA by měl být ve své funkci v daném místě co nejdéle. S tím souvisí i obvyklé zpracování výstupů z práce v dané funkci v zahraničí na konci pracovního období a absence tohoto přístupu v ČR. Naprostou výjimkou je tak shrnutí, které na konci svého fungování v Děčíně sepsal Ondřej Beneš. Zdá se, že v českém prostředí panuje nastavení o zbytečnosti „sepisování traktátů“ a soustředění se na „dělnou práci“. Výsledkem je nicméně horší zpětná vazba a přenos zkušeností.

Moje angažovanost, která předcházela tématu, pokračuje dále. Díky aktivitě v ČKA jsem vystoupil na setkáních, inicioval práci na některých tématech a ovlivňoval některé tematické politiky. Téma prezentuji i pro různá místní sdružení a aktivity. Díky samotnému studiu jsem pak s kolegy, kteří pracují na příbuzném tématu spoluinicioval a spoluorganizuji každoroční SVK Pojdme dělat město. Jsem také přirozeně rád, když se dozvím, že moje snaha debatu v nějakém městě nastartovala nebo posunula.

6. Závěry

Samosprávy mají zvláštní odpovědnost za vystavěné prostředí a také specifické nástroje k péči o něj. Proto by v této péči měly jít příkladem. Ustavením funkce městského architekta vytvářejí samosprávy institucionální podmínky pro zlepšení veřejné péče v této oblasti.

Téma experta – poradce veřejné správy, který se věnuje péči o kvalitu vystavěného prostředí, je celoevropské. Pokud takového experta státní správa nebo samospráva má, jedná se většinou o konkrétní osobu pojmenovanou dle stupně územní samosprávy. Tento expert má řadu nástrojů, ale na rozdíl od statutárních orgánů veřejné správy, které jsou vybavené řadou právních „tvrdých“ nástrojů, těžiště jeho působnosti spočívá v „měkkých“ nástrojích. S jejich pomocí vytváří pole pro zapojení aktérů, kteří utvářejí, vystavěné prostředí, nebo mají vliv na jeho utváření. V souvislosti s politikami architektury zaváděnými jednotlivými evropskými státy je diskutované téma státního architekta. V ČR tomu tak není, a stát tomuto tématu věnuje minimální pozornost. Iniciativu směřující ke zlepšení kvality vystavěného prostředí naopak vykazují samosprávy formou vytváření pozic městských a obecních architektů/architektek. Bohužel mezi těmito iniciativami a též mezi městskými architekty navzájem doposud chybí systematický přenos informací. Pozitivní změnou je nově přijatá *Aktualizace 2022 Politika architektury a stavební kultury ČR*, v níž se již téma MA vyskytuje ve větší míře. Čeští MA malých a středních měst řeší obdobné úkoly, a to i v porovnání s Evropou. Jakkoliv je jejich způsob práce často intuitivní, dosahují významných úspěchů, a to i v evropském kontextu, v němž vyniká město Litomyšl. Pro přínos a účinnost jejich práce je zásadní dobrá spolupráce s vedením samosprávy. Spolupráce by přitom měla začít definováním společné vize nebo cíle daného sídla v oblasti péče o kvalitu vystavěného prostředí. Je to především úkolem vedení města, politiků, ale MA je k tomu může inspirovat a cíle pak racionalizovat. Cíle a vize jsou motivační nejen pro vedení a MA, ale i pro úřad a měly by být přiblíženy i veřejnosti. I proto nesmí být formální, ale inspirativní. Specifickým prvkem je nastavení rámcových a regulatorních strategií. Škála

nástrojů je poměrně široká a je možné z nich vybírat jak podle osobnosti MA, tak podle situace spravovaného sídla. Výsledky odpovídají pracovnímu nasazení experta a zájmu vedení samosprávy i úřadu se tématu péče o kvalitu vystavěného prostředí věnovat a uznat jeho dlouhodobou perspektivu a komplexní povahu. Příklad samosprávy má vliv i na soukromé aktéry a vede k celkovému zájmu o téma v sídle a zvýšení očekávání veřejnosti u veřejných, ale i soukromých projektů. Důležité informace poskytují samotné rozhovory s aktéry z vybraných měst, kde lze najít řadu inspirativních příkladů zasazených do kontextu konkrétního města a konkrétního času. MA jsou v českém prostředí ověřeným a klíčovým aktérem péče o kvalitu vystavěného prostředí.

7. Seznam v tezích použité literatury

Aicher, Florian. 2019.
Das Potenzial der kleinen Stadt.
München: DETAIL, 2019.
ISBN 978-3-95553-486-8.

Balejová, Daria. 2022.
Městský architekt je práce pro toho, kdo má zvládnuté ego,
myslí si Daria Bártová. Bourání. Radio Wave,
Praha : Český Rozhlas, 19. 10 2022.

—. 2022.
Veřejná služba: Profese obecního architekta na příkladu Řevnic.
Praha : FA ČVUT, 2022.

Beneš, Ondřej. 2022.
Práce městského architekta v Děčíně 2017-2022.
Praha : verzone, 2022. ISBN 978-80-87971-58-1.

Bento, João a Laopoulou, Terpsi. 2019.
Spatial design leadership: The role, instruments and impact
of state architect (or similar) teams in fostering spatial quality
and a place-making culture across five European states.
Talinn : Bartlett School of Planning, UCL, 2019.
ISBN 978-9949-9696-3-0.

Bento, João. 2022.
Státní a městští architekti: Vůdčí role v navrhování při kultivaci
kvality prostorů a kultury utváření prostorů.
Praha : Ministersstvo pro místní rozvoj, 2022.
ISBN 978-80-7538-436-2.

BSBK. 2018.

Baukultur Bericht: Erbe-Bestand-Zukunft, 2018/19.

Berlin : Bundesstiftung Baukultur, 2018.

ISBN 978-3-881118-623-0.

–. 2014.

Baukultur Bericht: Gebaute Lebensräume der Zukunft - Fokus Stadt,

2014/15. Berlin : Bundesstiftung Baukultur, 2014.

ISBN 978-3-881118-535-6.

–. 2020.

Baukultur Bericht: Öffentliche Räume, 2020/21.

Berlin : Bundesstiftung Baukultur, 2020.

ISBN 978-3-9820133-4-3.

–. 2016.

Baukultur Bericht: Stadt und Land, 2016/17.

Berlin : Bundesstiftung Baukultur, 2016.

ISBN 978-3-881118-575-2.

Bukáček, Roman, a další. 2017.

Pojďme dělat město. Pojďme dělat město.

[Online] Pojďme dělat město, z.s., 2017. www.pojdmedelatmesto.cz.

Bulletin: Městský architekt. ČKA. 2018. 3, 2018. ISSN 1804-2066.

Bundeskanzleramt. 2017.

Baukulturelle Leitlinien des Bundes und Impulsprogramm.

Wien : Bundeskanzleramt, Abteilung II/4, 2017.

CBArchitektura. 2016b.

Průvodce architekturou / Horní Rakousko: Příklady dobré praxe

1990-2016. České Budějovice : CBArchitektura, 2016b.

ISBN 978-80-906572-1-2.

–. 2016a.

Průvodce architekturou / jihočeský kraj: Příklady dobré praxe 1990-2016. České Budějovice : CBArchitektura, 2016a. ISBN 978-80-906572-0-5.

ČKA. 2016.

Bulletin: Rozvoj měst a obcí. 2016, 1,
Praha: Česká komora architektů, 2016

ČKA. 2016.

Městský architekt, Praha: Česká komora architektů, 2016

Hečková, Michaela a Chabera, Matěj. 2019.

20000: O místech a lidech – Literárně-vizuální dokument o současné architektuře malých českých měst a obcí. Praha : Meziměsto, 2019.

Janatka, Marek a Zůna, Václav. 2014.

Architekt města - význam a podpora činnosti. In: Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 2014.
Brno : Ústav územního rozvoje, 2014.
ISBN 978-80-87318-29-4.

Klokočka, Jiří. 2014.

Územní plánování v Belgii – vlámský region. In: Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 2014.
Brno : Ústav územního rozvoje, 2014.
ISBN 978-80-87318-29-4.

Koubek, Pavel. 2014.

Sen o působení architekta města: Oživení původního stavu, nebo nová koncepce? In: Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 2014. Brno : Ústav územního plánování, 2014.
ISBN 978-80-87318-29-4.

Lešek, Petr. 2020.

Městský architekt. In: Urbanismus a územní rozvoj. 2020, 6.

–. 2022.

Program architektura pro komunální volby.

In: Bulletin 1/22: Architekti a samospráva. 2022, 1. Praha, ČKA. 2022

Litomyšl.

Litomyšlský architektonická manuál. Litomyšlský architektonická manuál. [Online] <https://lam.litomysl.cz/>.

MMR. 2015.

Politika architektury a stavební kultury.

Praha a Brno : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015.

ISBN 978-80-87147-83-2.

–. 2022.

Politika architektury a stavební kultury: Aktualizace 2022.

Praha a Brno : MMR, UUR, 2022.

ISBN 978-80-7538-448-5.

Morávková, Zuzana ed. 2016.

Městský architekt. ERA21. 2016, 05.

Mužík, Jan. 2014.

Přemýšlení o městě. Stříbro : Platforma městských architektů, 2014.

Platform Architekturpolitik und Baukultur. 2006.

Erster Baukulturreport. . Wien : Platform Architekturpolitik und Baukultur, 2006.

PMA.

Platforma městských architektů. [Online] Platforma městských architektů z.s. www.platformama.cz.

Richter, Ilja. 2013.

Idea městského architekta - moje pochybnosti.

Cheb: Společnost Petra Parléře, 2013.

Říha (ed.), Cyril. 2022.

Ztracená vláda věcíh tvých se k tobě navrátí: Architektura a česká politika po roce 1989. Praha : Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2022. ISBN 978-80-88308-57-7.

Říhová, Jolana. 2020.

Jak rozvíjet města ve spolupráci s městskými architekty.

In: ASB. 2020, 114, Praha. 2020

–. 2021.

Rozvoj měst a veřejné stavby: Se starosty o zkvalitňování veřejných zakázek. In: ASB. 2021, 119, Praha. 2021

Sedlecký, Jaroslav. 2020.

Působnost městského architekta. In: Urbanismus a územní rozvoj. 2020, 6. Brno. 2022

Sklenář, Tomáš. 2014.

Městský architekt. Litomyšl : Platforma městských architektů, 2014.

SPP. 2004.

Společnost Petra Parléře. [Online] Společnost Petra Parléře o.p., 2004. www.cenapp.cz.

Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 10-11.4.2014.

Szentesiová, Kateřina. 2014b.

Postavení architekta města a jeho začlenění do struktury české veřejné správy aneb chybějící článek. In: Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 2014.

Brno : Ústav územního plánování, 2014b.

ISBN 978-80-87318-29-4.

–. 2015.

Postavení městského architekta a jeho začlenění do struktury české veřejné správy. In: Urbanismus a územní rozvoj. 2015, 3.

–. 2014a.

Úvaha nad postavením architekta města (městského nebo také hlavního architekta) a jeho začleněním do struktury české veřejné správy. Litomyšl: Platforma městských architektů, 2014a.

Urban Maestro. 2021.

Urban Maestro - Panorama of innovative practices. Brusel, 2021.

Žerava, Stanislav. 2014b.

Halleyova kometa městských architektů. In: Strategie, urbanismus a architekt města: Sborník z konference AUUP, Cheb 2014,

Brno : Ústav územního rozvoje, 2014b.

ISBN 978-80-87318-29-4.

8. Seznam prací disertanta vztahujících se k disertaci a ohlasů na ně

Texty

Lešek, Petr. 2016.

Architekt kraje [in] Městský architekt. ERA21. 2016, 05, Brno, 2016
→ Můj text za ČKA ke krajským volbám doplněný o rozhovor vedený Filipem Landou

Lešek, Petr. 2020.

Městský architekt [in] Urbanismus a územní rozvoj. 2020, 6., Brno, ÚUR, 2020
→ Článek shrnuje můj tehdejší stav výzkumu.

Lešek, Petr. 2022.

Program architektura pro komunální volby
[in] Bulletin 1/22: Architekti a samospráva. Praha, 2022
→ Tento text je jeden z řady dalších, které jsou na webu ČKA a které jsem publikoval ke komunálním volbám. Mimo to jsem tamtéž publikoval obdobné texty ke krajským volbám, volbám do Poslanecké sněmovny a volbám do Evropského parlamentu.

Beneš, Ondřej. 2022.

Práce městského architekta v Děčíně 2017-2022. Praha: verzone, 2022. ISBN 978-80-87971-58-1.
→ K práci MA v Děčíně jsem napsal úvodní slovo.

CBArchitektura. 2016b.

Průvodce architekturou / Horní Rakousko: Příklady dobré praxe 1990-2016. Průvodce architekturou / jihočeský kraj: Příklady dobré praxe 1990-2016. České Budějovice, 2016
→ K průvodcům jsem napsal úvodní slovo.

Prezentace na konferencích

Bukáček, Roman, a další. 2017.

Pojďme dělat město. Pojďme dělat město.

[Online] Pojďme dělat město, z.s., 2017. www.pojdmedelatmesto.cz.

→ V roce 2017 jsem vystoupil na této konferenci a od roku 2020 ji spoluorganizuji. Proběhly další dva ročníky v Dolních Břežanech a Líbeznicích a v roce 2023 proběhne IV. Ročník v Litomyšli.

Lešek, Petr. 2017.

K čemu je Politika architektury dobrá? SVK Politika architektury a stavební kultury ČR, FA ČVUT, Praha

→ Na konferenci jsem prezentoval možnosti PA vůči samosprávám.

Lešek, Petr. 2018.

Komunální Politika architektury.

SVK Politika architektury a stavební kultury ČR, FA ČVUT, Praha

→ Na konferenci jsem prezentoval možnosti vztah PA a komunálních politik architektury.

Lešek, Petr. 2019.

Potenciál spolupráce měst a MA.

Konference Národní síť zdravých měst, Praha

→ Na konferenci jsem prezentoval svoje zkušenosti a možnost zapojení městských architektů v tématu veřejných staveb.

Lešek, Petr. 2019.

Modely možného nastavení systému. reVIZE Typologie, FA ČVUT, Praha

→ Na konferenci jsem prezentoval svoje zkušenosti a možnost zapojení městských architektů v tématu veřejných staveb.

Lešek, Petr. 2020.

Možná role MA při sběru dat: reVIZE Typologie, FA ČVUT, Praha

→ Na konferenci jsem prezentoval možnost využití městských architektů při sběru dat z veřejných staveb.

Lešek, Petr. 2021.

Municipal architects as possible key players in the development of towns and small cities - Municipal architects in the Czech Republic and their work, taking into account Denmark. International Conference on Architecture and Urban Design (ICAUD), Tirana

→ Na konferenci jsem prezentoval svůj výzkum

Lešek, Petr. 2022.

ČKA a městský architekt. Konference Platformy městských architektů, Humpolec

→ Na konferenci jsem prezentoval, jak se ČKA věnuje tématu MA

Ohlasy

Bento, João. 2022.

Státní a městští architekti: Vůdčí role v navrhování při kultivaci kvality prostorů a kultury utváření prostorů. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022. ISBN 978-80-7538-436-2.

→ João Bento použil můj článek z časopisu Urbanissmus a územní rozvoj jako zdroj informací o stavu MA v ČR a citoval jej.

Balejová, Daria. 2022.

Veřejná služba: Profese obecního architekta na příkladu Řevnic. Praha : FA ČVUT, 2022.

→ Daria Balejová použila můj článek z časopisu Urbanissmus a územní rozvoj jako zdroj informací o stavu MA v ČR a citovala jej.

Říha (ed.), Cyril. 2022.

Ztracená vláda věcíh tvých se k tobě navrátí: Architektura a česká politika po roce 1989. Praha : Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2022. ISBN 978-80-88308-57-7.

→ V rozhovoru zmínil mou aktivitu okolo tématu MA a pořádání konferencí Pojďme dělat město MA v Českém Krumlově Ondřej Busta.

Hečková, Michaela a Chabera, Matěj. 2019.

20000: O místech a lidech – Literárně-vizuální dokument o současné architektuře malých českých měst a obcí. Praha : Meziměsto, 2019.

→ V knize je prezentován projekt našeho ateliéru pro obec Líbeznice.

Summary

The research focuses on goals, strategies and success of municipal architects in towns and small cities in the Czech Republic.

The introduction explains the rationale and purpose of the research based on the importance of the built environment for the quality of individual life and a functioning society, the “condensation” of the topic in cities, the specificity and importance of towns and small cities, and the narrowing of the research to key actors: municipal architects. The introduction concludes by defining the research objective and research questions. These are directed at identifying the goals and visions of municipal architects, the strategies they use to achieve these goals, and evaluating their success. In doing so, the practical aim is to gather knowledge, establish the current state of the function and offer insights for sharing and inspiration.

The theoretical section first presents the research context. I proceed from the overall framework, the broad, complex topic that the urban architect is concerned with: the built environment, its care and the creation of its quality. This is complemented by a description of the tools of care and their possible forms, the grasp of this topic by public administration and leadership according to the study of João Bento. The topic of towns and small cities is then introduced. Finally, I discuss the field of research itself (municipal architects of towns and small cities in the Czech Republic), the municipal architect in the Czech Republic in general, including the history of this function, and the European context. The key concepts of the thesis are then explained and the methodology described. The research is based on semi-structured interviews with selected municipal architects and municipal architects, supplemented by interviews with municipal politicians. The key interviews are summarized, always with the context of the city or municipality.

The final analytical section first compares and evaluates the findings, followed by answers to research questions and a discussion. A specific chapter is the evaluation of the data from the perspective of the work of João Bento, which places the research, and thus the topic

of urban architects in the Czech Republic, in a European context. The conclusion then not only summarises the result of the research, but also outlines recommendations and possibilities for further work on this topic.

Keywords:

municipal architect, quality of built environment, town, small city, architecture policy

Resumé

Výzkum se zabývá tématem cílů, strategií a úspěšnosti městských a obecních architektů/architektek v malých a středních městech České republiky.

V úvodu je vysvětlen důvod a smysl výzkumu vycházející z důležitosti vystavěného prostředí pro kvalitní život jednotlivce a fungující společnosti, „zhuštění“ tématu ve městech, specifčnosti a významu malých a středních měst a zúžení výzkumu na klíčové aktéry: městské nebo obecní architekty. Úvod uzavírá definování cíle výzkumu a výzkumných otázek. Ty směřují na identifikaci cílů a vizí městských architektů/architektek, jejich strategií, kterými se snaží těchto cílů dosáhnout, a zhodnocení jejich úspěšnosti. Praktickým záměrem je přitom shromáždění poznatků, zjištění aktuálního stavu této funkce a nabídnutí znalostí ke sdílení a inspiraci.

Teoretická část nejprve představuje kontext výzkumu. Postupují od celkového rámce, širokého komplexní téma, kterému se městský architekt věnuje: vystavěné prostředí, péče o něj a vytváření jeho kvalitní podoby. To je doplněno popisem nástrojů péče a jejich možných forem, uchopení tohoto tématu veřejnou správou a leadership dle studie Joãa Benta. Následně je přiblíženo téma malého a středního města. Nakonec se věnují samotnému oboru výzkumu (městských a obecních architektů a architektek malých a středních měst ČR), přes městského architekta v ČR obecně včetně historie této funkce až po evropský kontext. Poté jsou vysvětleny klíčové pojmy práce a popsána metodologie. Základem výzkumu jsou polostrukturované rozhovory s vybranými městskými a obecními architekty a architektkami, doplněné o rozhovory s komunálními politiky. Klíčové rozhovory jsou shrnuty vždy s uvedením kontextu daného města nebo obce.

V závěrečné analytické části je nejprve provedeno porovnání a vyhodnocení získaných poznatků, na které navazuje zodpovězení výzkumných otázek a diskuse. Specifickou kapitolou je zhodnocení dat z pohledu práce Joãa Benta, která tak výzkum, a tedy téma městských architektů v ČR, zařazuje do evropského kontextu. Závěr pak nejen

shrnuje výsledek výzkumu, ale i nastiňuje doporučení a další možnosti práce v tomto tématu.

Klíčová slova:

městský architekt, městská architektka, obecní architekt,
obecní architektka, kvalita vystavěného prostředí, malé město,
střední město, politika architektury

